با ایران توشه
یک قدم جلوتر
باش!

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

ایران توشه، مرجع دانلود فایل های کمک آموزشی دانش آموزان و کنکوری ها

همه چیز
برای موفقیت
تو!

- دانلود رایگان آزمون های آزمایشی قلمچی، خیلی سبز، گاج و ...
- دانلود رایگان گام به گام تمامی دروس
- دانلود رایگان نمونه سوالات امتحانی (نوبت اول و دوم) و امتحانات نهایی
- دانلود رایگان جزوه های کمک آموزشی و شب امتحانی

کافیست هر فایلی که نیاز دارید را در گوگل به این صورت جستجو کنید:

فایل مورد نیاز + ایران توشه

مثال:

دانلود گام به گام دوازدهم تجربی ایران توشه

irantooshe.ir

t.me/irantooshe

گام به گام مطالعات اجتماعی هشتم
فصل هفتم

عنوان فصل: از غزنویان تا هجوم چنگیزخان

از صفحه‌ی ۷۹ تا صفحه‌ی ۹۲ کتاب

در این فایل پاسخ فعالیت‌ها، کارهای کلاسی، تمرین‌ها و پرسش‌های فصل از غزنویان تا هجوم چنگیزخان آمده است.

مباحث فصل: غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان، میراث فرهنگی ایران در عصر سلجوقی

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.

irantooshe.ir

تهیه‌شده در ایران‌توشه، توشه‌ای برای موفقیت

irantooshe.ir

فهرست پرسش‌ها

۱ صفحه ۸۰ · فعالیت — بازه‌های زمانی سه سلسلهٔ ترک‌تبار روی خط زمان ... ۴

۲ صفحه ۸۴ · فعالیت ۱ — اهمیت سلجوقیان در تاریخ ایران ... ۴

۳ صفحه ۸۴ · فعالیت ۲ — کاربرگهٔ ۸: غزنویان و سلجوقیان ... ۵

۴ صفحه ۸۴ · فعالیت ۳ — آثار سلجوقی در ترکیه ۶

۵ صفحه ۸۵ · فعالیت ۴ — جنگ‌های صلیبی (گردآوری مطلب) ... ۶

۶ صفحه ۸۵ · فعالیت ۵ — علل اقتصادی و سیاسی جنگ‌های صلیبی ... ۷

۷ صفحه ۸۸ · فعالیت ۱ — کاربرگهٔ ۹: شخصیت‌های تاریخی ... ۷

۸ صفحه ۸۸ · فعالیت ۲ — دیوان‌های سلجوقی و سازمان‌های امروز ... ۸

۹ صفحه ۹۲ · به کار ببندیم ۱ — روزنامهٔ دیواری دربارهٔ آثار و شخصیت‌های عصر سلجوقی ... ۹

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱ صفحه ۸۰ فعالیت

به نمودار خط زمان توجه کنید و روی نمودار این سلسله‌ها و محدودهٔ زمانی آنها را نشان دهید.

بر اساس متن درس، سه سلسلهٔ ترک‌تبار از اواخر قرن چهارم تا اوایل قرن هفتم هجری در ایران حکومت کردند. محدودهٔ زمانی تقریبی هر یک روی خط زمان چنین است:

سلسله	آغاز حکومت	پایان حکومت
غزنویان	حدود ۳۶۶ ق (اواخر قرن چهارم)	حدود ۵۸۲ ق
سلجوقیان	۴۲۹ ق (پس از پیروزی در جنگ دندانقان در ۴۳۱ ق بر غزنویان مسلط شدند)	حدود ۵۹۰ ق
خوارزمشاهیان	حدود ۴۹۰ ق (نخست دست‌نشاندهٔ سلجوقیان بودند)	۶۲۸ ق (حملهٔ چنگیزخان در ۶۱۶ ق آغاز شد)

روی خط زمان، برای هر سلسله یک نوار از سال آغاز تا سال پایان رسم و رنگ می‌شود. غزنویان و سلجوقیان در بخشی از زمان (قرن پنجم) هم‌زمان بودند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۲ صفحه ۸۴ فعالیت ۱

۱ــ چرا در بین سه سلسلهٔ ترک‌تبار، سلجوقیان اهمیت بیشتری در تاریخ ایران داشتند؟

سلجوقیان به دو سبب اهمیت بیشتری داشتند: یکی تأثیری که در تحولات ایران و سایر سرزمین‌های اسلامی گذاشتند و دیگری وسعت قلمرو آنها.

- در زمان ملکشاه، قلمرو سلجوقیان از ماوراءالنهر در شرق تا دریای مدیترانه در غرب گسترش یافت و محدودهٔ جغرافیایی ایران با زمان ساسانیان برابری می‌کرد.
- با پیروزی در نبرد ملازگرد، بخش‌های وسیعی از آسیای صغیر به تصرف آنان درآمد.
- حکومت‌های شیعهٔ آل‌بویه را برانداختند و خطر خلافت فاطمی را از خلافت عباسی دور کردند.
- با کمک وزیران ایرانی مانند خواجه نظام‌الملک، نظام اداری و حکومتی منظمی ساختند و کشاورزی، بازرگانی، صنعت، هنر و معماری رونق گرفت.
- مدارس نظامیه تأسیس شد، زبان فارسی گسترش یافت و دفترهای دیوانی به فارسی نوشته شد و معماری و هنر ایرانی به اوج رسید.

۳ صفحه ۸۴ فعالیت ۲

۲ــ به‌طور گروهی و با هم‌فکری یکدیگر کاربرگهٔ شمارهٔ (۸) غزنویان و سلجوقیان را در کلاس کامل کنید.

۱ــ به‌طور گروهی با مطالعهٔ درس و توجه به نقشه‌ها و نمودار خط زمان، جدول زیر را کامل کنید.

۲ــ هم‌فکری کنید و با مقایسهٔ قلمرو و رویدادهای مهم دوران غزنویان و سلجوقیان، بگویید کدام یک از این سلسله‌ها در تاریخ ایران اهمیت بیشتری داشته‌اند. چرا؟

۱ــ تکمیل جدول:

	غزنویان	سلجوقیان
بنیان‌گذار	سبکتگین (حاکم غزنه)؛ پسرش محمود آن را به قدرت و گسترش رساند.	طغرل، نوهٔ سلجوق (جد سلجوقیان)
شاهان مشهور	سلطان محمود، سلطان مسعود	طغرل، آلب‌ارسلان، ملکشاه
زمان و دورهٔ حکومت	از حدود ۳۶۶ ق تا حدود ۵۸۲ ق	از ۴۲۹ ق تا حدود ۵۹۰ ق
قلمرو: از شمال تا	رود جیحون و خوارزم (ماوراءالنهر)	ارمنستان و گرجستان (قفقاز) و دریای خزر
قلمرو: از غرب تا	ری در مرکز ایران	دریای مدیترانه و آسیای صغیر
قلمرو: از شرق تا	شمال‌غرب هندوستان (رود سند)	ماوراءالنهر
قلمرو: از جنوب تا	سیستان و مکران (کرانهٔ دریای عمان)	خلیج فارس و دریای عمان
رویدادهای مهم	تصرف خراسان از سامانیان؛ به رسمیت شناخته‌شدن حکومت از سوی خلیفهٔ عباسی؛ گسترش قلمرو تا ری؛ لشکرکشی‌های محمود به هندوستان و ویرانی معبد سومنات؛ شکست مسعود از سلجوقیان در دندانقان و کشته‌شدن او؛ رواج زبان فارسی در هندوستان.	پیروزی بر غزنویان در جنگ دندانقان؛ بر تخت نشستن طغرل در نیشابور؛ برانداختن آل‌بویه و دفع خطر خلافت فاطمی؛ پیروزی آلب‌ارسلان در ملازگرد (۴۶۳ ق) و اسارت امپراتور روم شرقی؛ اوج قدرت در زمان ملکشاه و پایتختی اصفهان؛ تأسیس نظامیه‌ها؛ اختلاف شاهزادگان پس از ملکشاه و فروپاشی.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۲ــ مقایسه: سلجوقیان اهمیت بیشتری داشتند. قلمرو آنها بسیار وسیع‌تر بود (از ماوراءالنهر تا مدیترانه) و ایران در آن زمان از نظر وسعت با دورهٔ ساسانیان برابری می‌کرد، در حالی که قلمرو غزنویان بیشتر شرق ایران و شمال‌غرب هند بود. حکومت غزنویان بر نیروی نظامی استوار بود و محبوبیتی میان مردم نداشت، اما سلجوقیان با استفاده از وزیران ایرانی تشکیلات منظم اداری ساختند، مدارس نظامیه بنا کردند، به زبان فارسی رونق دادند، و معماری و هنر در دورهٔ آنها شکوفا شد. رویدادهایی مثل پیروزی در ملازگرد نیز در تاریخ ایران و جهان اسلام بسیار اثرگذار بود.

۴ صفحه ۸۴ فعالیت ۳

۳ــ چرا گردشگرانی که به ترکیه می‌روند، در این کشور آثار و بناهایی از دورهٔ سلجوقیان مشاهده می‌کنند؟

زیرا سلجوقیان پس از پیروزی در نبرد ملازگرد (۴۶۳ ق) بخش‌های وسیعی از آسیای صغیر (آناتولی) را که امروز بخش آسیایی کشور ترکیه است، به تصرف خود درآوردند و مدت‌ها در آنجا حکومت کردند (سلجوقیان روم). آنان در این سرزمین‌ها مسجد، مدرسه، کاروانسرا و برج ساختند و معماری ایرانی ـ اسلامی را رواج دادند و زبان فارسی را نیز گسترش دادند. بناهایی مانند برج سرخ شهر آلانیا از آثار همان دوران است که امروز گردشگران از آن دیدن می‌کنند.

۵ صفحه ۸۵ فعالیت ۴

٤ــ به یک دانشنامهٔ اینترنتی معتبر مراجعه کرده و روی یکی از این سه عنوان کلیک کنید، مطالبی را جمع‌آوری کنید و در کلاس بخوانید: «سیر تاریخی جنگ‌های صلیبی»؛ «جنگ‌های صلیبی»؛ «دستاورد جنگ‌های صلیبی».

پاسخ نمونه (عنوان: جنگ‌های صلیبی):

جنگ‌های صلیبی جنگ‌هایی بود که از اواخر قرن پنجم هجری (حدود ۱۰۹۵ میلادی) به فرمان پاپ و با رهبری پادشاهان و فئودال‌های اروپا میان مسیحیان اروپا و مسلمانان درگرفت و حدود دویست سال طول کشید. بهانهٔ آن، آزادسازی بیت‌المقدس و سرزمین‌های مقدس بود، اما انگیزه‌های سیاسی و اقتصادی مانند ثروت شرق و حل مشکلات فئودال‌ها نیز در آن نقش داشت. صلیبیون در آغاز بیت‌المقدس و بخش‌هایی از شام را گرفتند و مردم را کشتار و غارت کردند. سپس مسلمانان به رهبری فرماندهانی مانند صلاح‌الدین ایوبی مقاومت کردند و بیت‌المقدس را پس گرفتند. سرانجام جنگ‌ها با پیروزی سیاسی و نظامی مسلمانان به پایان رسید.

دستاورد: با اینکه این جنگ‌ها خرابی‌های زیادی در سرزمین‌های مسلمانان به بار آورد، اروپاییان با پیشرفت‌های علمی و تمدنی مسلمانان آشنا شدند، آثار علمی آنان را به زبان لاتین ترجمه کردند و دانش مسلمانان را به اروپا بردند و از آن برای پیشرفت خود بهره گرفتند.

۶ صفحه ۸۵ فعالیت ۵

۵ــ به‌طور گروهی متن را بخوانید و علل اقتصادی و سیاسی جنگ‌های صلیبی را فهرست و در کلاس به‌طور مختصر بیان کنید.

علل اقتصادی	علل سیاسی
فقر، گرسنگی و قحطی و مشکلات اقتصادی در اروپای قرون وسطا	نفوذ و قدرت زیاد کلیسا و پاپ و تلاش برای افزایش آن
تمایل فئودال‌ها به فرستادن انبوه فقیران و بیکاران به سرزمین‌های دیگر برای کاهش مشکلات اقتصادی قلمرو خود	ترس اروپاییان از پیشروی بیشتر ترکان سلجوقی پس از پیروزی در ملازگرد و نزدیک‌شدن مرز آنان به قسطنطنیه
طمع به غارت اموال و ثروت سرزمین‌های مسلمانان	جاه‌طلبی اشراف و فئودال‌ها که جنگ‌ها را با حمایت و دستور کلیسا آغاز کردند

توضیح مختصر: فئودال‌ها و کلیسا با بهانهٔ مذهبی، فقیران و بیکاران را به سوی شرق فرستادند تا هم خطر سلجوقیان را از خود دور کنند و هم مشکلات اقتصادی را با غارت ثروت مسلمانان کم کنند.

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.
irantooshe.ir

۷ صفحه ۸۸ فعالیت ۱

۱ــ کاربرگهٔ شمارهٔ (۹)، (شخصیت‌های تاریخی) را در کلاس انجام دهید.
متن‌ها را بخوانید و به پرسش‌ها پاسخ دهید.
۱ــ شخصیت‌های متن (۱) و (۲)، چه کسانی هستند؟
۲ــ کدام یک از این دو در حوزهٔ زبان و ادب فارسی، اقدام مهمی انجام داده است؟ چگونه؟
۳ــ پیغامی که در انتهای متن (۱) آمده، خطاب به چه کسی بود؟
۴ــ هدف شخصیت متن (۲) از نگارش سیاست‌نامه چه بود؟
۵ــ اقدامات مشترک هر دو شخصیت چه بود؟

۱ــ شخصیت متن (۱) «عمیدالملک کندری» وزیر سلطان طغرل، و شخصیت متن (۲) «خواجه نظام‌الملک» وزیر آلب‌ارسلان و ملکشاه است.

۲ــ عمیدالملک کندری. او که به زبان فارسی علاقه داشت، دستور داد دفترهای دیوانی و فرمان‌ها و نامه‌های حکومتی به خط و زبان فارسی نوشته شود و این رسم برای همیشه در ایران ماندگار شد. (خواجه نظام‌الملک نیز با نوشتن کتاب سیاست‌نامه به زبان فارسی به این زبان خدمت کرد.)

۳ــ خطاب به جانشین او در وزارت، یعنی خواجه نظام‌الملک بود؛ همان‌گونه که در متن (۲) آمده است: «به یاد آخرین پیغام وزیر قبل از خود افتادم». او به او هشدار داد که رسم کشتن وزیر را به سلاطین آموخته است و ممکن است خودش و نسلش هم همین سرنوشت را ببینند.

۴ــ بیان آیین فرمانروایی و راه و رسم کشورداری به صورت پند و اندرز، تا پادشاهان و حاکمان بتوانند کشور را عادلانه و درست اداره کنند.

۵ــ هر دو وزیر ایرانی بودند و در دربار سلاطین سلجوقی کار کردند؛ در گسترش و قدرتمندی حکومت سلجوقی و سروسامان‌دادن به امور کشور نقش مؤثر داشتند و به حاکمان ترک‌تبار رسم کشورداری آموختند. هر دو به زبان فارسی علاقه داشتند و سرانجام در اثر رقابت و دسیسهٔ رقیبان کشته شدند.

۸ صفحه ۸۸ **فعالیت ۲**

۲ــ دیوان‌های دورهٔ سلجوقی را به موارد مشابه امروز مربوط کنید.

(دیوان‌ها: استیفا، اشراف، عرض ــ موارد امروزی: سازمان امور اقتصادی و مالیاتی، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، وزارت کشور، سازمان بازرسی کل کشور)

دیوان در عصر سلجوقی	وظیفه	مشابه امروزی
دیوان استیفا	رسیدگی به امور مالی حکومت، محاسبه و دریافت مالیات‌ها	سازمان امور اقتصادی و مالیاتی
دیوان اشراف	بازرسی و نظارت بر عملکرد وزیران، حاکمان ولایات، فرماندهان سپاه و کارکنان دیوان‌ها	سازمان بازرسی کل کشور
دیوان عرض	رسیدگی به وضع نظامیان و تأمین تدارکات و تجهیزات نظامی؛ ثبت آمار نظامیان	وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح
دیوان رسائل (طغرا)	دریافت، ارسال و ثبت نامه‌ها و فرمان‌های حکومتی	وزارت کشور (در امور اداری و مکاتبات حکومتی) و ادارات مکاتبات و دبیرخانهٔ دولت

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

irantooshe.ir

۱ــ به‌طور گروهی یکی از دو موضوع زیر را انتخاب و دربارهٔ آن اطلاعاتی جمع‌آوری کنید و یک روزنامهٔ دیواری درست کنید و در کلاس به نمایش بگذارید.

الف) معرفی یکی از آثار هنری دورهٔ سلجوقیان در زمینهٔ معماری، خوشنویسی، فلزکاری و...

ب) معرفی یکی از شخصیت‌های علمی، ادبی، مذهبی و هنری قرن‌های پنجم تا هفتم هجری و آثار به‌جامانده از وی.

۲ــ در صورتی که به اینترنت دسترسی دارید، علاوه بر کتاب‌ها، مجله‌ها و سایر منابع، از پایگاه‌های معتبر و دانشنامه‌های اینترنتی استفاده کنید.

پاسخ نمونه برای روزنامهٔ دیواری (هر گروه می‌تواند موضوع دیگری انتخاب کند):

الف) مسجد جامع اصفهان (مسجد عتیق یا جمعه): این مسجد بزرگ از شاهکارهای معماری ایرانی ـ اسلامی است که در دورهٔ سلجوقیان، به‌ویژه در زمان ملکشاه که اصفهان پایتخت بود، گسترش و شکوه فراوان یافت. بنای آن با حیاط مرکزی و چهار ایوان در چهار طرف آن ساخته شده که الگوی «مسجد چهار ایوانی» ایرانی است. آجرکاری زیبا، گنبدهای باشکوه، مناره‌ها و کاشی‌کاری از ویژگی‌های آن است. این مسجد در ایران و جهان شهرت دارد و از جاذبه‌های مهم گردشگری اصفهان است.

ب) خواجه نظام‌الملک طوسی: وزیر آلب‌ارسلان و ملکشاه که حدود سی سال وزارت کرد. در گسترش قلمرو و آبادانی کشور، رونق کشاورزی و بازرگانی کوشید و مدارس نظامیه را در نیشابور، اصفهان و بغداد بنا کرد و املاک زیادی را برای آنها وقف کرد. کتاب «سیاست‌نامه» را به زبان فارسی دربارهٔ آیین کشورداری نوشت. سرانجام به دست یکی از فدائیان اسماعیلیه کشته شد. آرامگاه او در اصفهان است.

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.
irantooshe.ir